

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Bevrijdende verjaring en het relatievermogensrecht: over drie arresten van de Hoge Raad

Weijers, H.J.

Citation

Weijers, H. J. (2024). Bevrijdende verjaring en het relatievermogensrecht: over drie arresten van de Hoge Raad. *Eb: Tijdschrift Voor Scheidingsrecht*, 2024(11/12), 243-248. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4178366>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4178366>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Bevrijdende verjaring en het relatievermogensrecht

Over drie arresten van de Hoge Raad

EB 2024/91

De Hoge Raad heeft de afgelopen jaren twee belangrijke arresten gewezen met betrekking tot de regels van de bevrijdende verjaring (art. 3:306 e.v. BW) en de toepasselijkheid daarvan in het relatievermogensrecht. Aangezien verjaring aan de afdwingbaarheid van rechtsvorderingen in de weg kan staan, is het van groot belang om duidelijk te weten waar (ex-)echtgenoten, (ex-)geregistreerd partners en (ex-)samenwoners aan toe zijn. Is het bijvoorbeeld nodig om al tijdens de relatie de verjaring te stuiten? En meer fundamenteel: gelden de regels over verjaring uit Boek 3 BW eigenlijk wel in het relatievermogensrecht?

Aan bovenstaande problematiek wordt in deze bijdrage, mede gelet op de recente arresten van de Hoge Raad van 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936 en 5 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1027, aandacht besteed. Ook is er aandacht voor het verjaringsleerstuk met betrekking tot informeel samenwoners, aangezien de Hoge Raad daar zeer recent ook uitspraak over heeft gedaan (8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598). Eerst wordt kort op hoofdlijnen het relevante wettelijk kader uit Boek 3 BW uiteengezet. Vervolgens worden de hiervoor genoemde arresten besproken. De bijdrage wordt afgesloten met een conclusie.

1. De regeling van bevrijdende verjaring in Boek 3 BW

De wettelijke regeling met betrekking tot de *bevrijdende* verjaring van rechtsvorderingen is te vinden in art. 3:306-3:325 BW.² Op grond van art. 3:306 BW geldt als hoofdregel dat een rechtsvordering verjaart door verloop van twintig jaren. In art. 3:307 e.v. BW – en ook elders in de wet – worden daarop echter veel en voor de praktijk belangrijke uitzonderingen gemaakt. Zo verjaart een rechtsvordering tot nakoming van een verbintenis uit overeenkomst al door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de vordering opeisbaar is geworden (art. 3:307 lid 1 jo. art. 3:313 BW). In het kader van het relatievermogensrecht, meer specifiek het huwelijks- en geregistreerd partnerschapsvermogensrecht, zijn ook art. 3:320 en 3:321 BW van groot belang. In deze artikelen is een *verlengingsregeling*

opgenomen waardoor de verjaringstermijn, die zou aflopen tijdens het bestaan van een *verlengingsgrond* of binnen zes maanden na het verdwijnen van een verlengingsgrond, doorloopt totdat zes maanden na het verdwijnen van die verlengingsgrond zijn verstreken. In art. 3:321 aanhef sub a en sub g BW is expliciet opgenomen dat een dergelijke verlengingsgrond van rechtswege bestaat tussen niet van tafel en bed gescheiden echtgenoten en geregistreerd partners.³ Voor samenwoners geldt dit echter niet.⁴ Ook is van belang om op te merken dat de rechter het middel van verjaring *niet* ambtshalve mag toepassen: er dient dus tijdig een beroep op gedaan te worden.⁵ Verjaring kan worden voorkomen door deze tijdig te stuiten met behulp van bijvoorbeeld een schriftelijke mededeling (art. 3:317 BW).

Waarom is het bovenstaande van belang voor het *relatievermogensrecht*? Dat is in de eerste plaats zo vanwege het feit dat voor samenwoners geen bijzondere regels in de wet zijn opgenomen. Op de tussen samenwoners bestaande rechtsvorderingen zijn de bovenstaande verjaringsregels derhalve rechtstreeks van toepassing.⁶ In de tweede plaats geldt dat in Boek 1 BW – dat onder meer het huwelijks- en geregistreerd partnerschapsvermogensrecht regelt – geen (algemene) regeling is opgenomen die ziet op de verjaring van rechtsvorderingen. Er zijn in dit verband slechts *twee* bijzondere verjaringsregelingen inzake het huwelijksvermogensrecht te vinden, te weten in de slotzin van art. 1:102 BW (de rechtsvordering tot voldoening van bepaalde gemeenschapsschulden) en in art. 1:141 lid 6 BW (de rechtsvordering tot verrekening met betrekking tot een niet-uitgevoerd periodiek verrekenbeding).⁷ Voor alle overige rechtsvorderingen die tussen gehuwden en geregistreerd partners bestaan, dient te worden teruggevallen op de algemene regeling uit Boek 3 BW op grond van de gelaagde structuur die het Burgerlijk Wetboek kent. Althans: zo werd in de literatuur tot 2022 vrijwel altijd en naar mijn weten

1 Mr. H.J. (Rick) Weijers is PhD-fellow bij de afdeling Notarieel recht aan de Universiteit Leiden.

2 Wel zijn er elders in de wet daarvan afwijkende, bijzondere regelingen opgenomen. Zie bijv. art. 7:28 BW. Van deze regels moeten overigens de regels voor de *verkrijgende* verjaring (art. 3:99-3:106 BW) worden onderscheiden.

3 Vgl. reeds art. 205 BW (oud), waarover bijv. M.J.A. van Mourik, ‘Verjaring heeft geen plaats tusschen echtgenooten’, (art. 205 BW); een (te) late ontdekking’, *WPNR* 1972/5156, p. 22.

4 Met samenwoners worden bedoeld personen die o.b.v. een affectieve relatie samenwonen of samenleven en niet getrouwd zijn noch hun partnerschap hebben geregistreerd.

5 Zie art. 3:322 lid 1 BW.

6 Zie uitgebreid bijv. M.C. Schuijt, ‘Verjaring van vergoedingsrechten staande de samenleving: een onaangename verrassing’, *REP* 2023/160, p. 37-41.

7 De in art. 1:141 lid 6 BW neergelegde regeling is overigens *geen* zelfstandige verjaringsregeling, maar regelt slechts de verlenging van de verjaringstermijn (welke termijn dat nu overigens is, is niet geheel duidelijk. Vermoedelijk is dit de termijn van twintig jaar uit art. 3:306 BW. Zie J.H. Lieber, in: *GS Personen- en familierecht*, art. 1:87 BW, aant. 21). Zie C.G. Breedveld-de Voogd, in: *T&C BW*, art. 1:141 BW, aant. 7.

unaniem aangenomen.⁸ Uit het hierna te bespreken arrest van de Hoge Raad uit 2022 blijkt dat hij dit echter anders ziet.

2. HR 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936

2.1 De feiten

Op de valreep van 2022 wees de Hoge Raad een belangrijk arrest over de verjaring van rechtsvorderingen met betrekking tot de vorderingsrechten die op grond van *vergoedingsrechten* kunnen ontstaan (bijv. op grond van art. 1:87, 1:95, 1:96 en – zoals in deze zaak aan de orde – ex art. 10 van de huwelijkse voorwaarden van de partijen).⁹

In deze zaak speelde het volgende. Man en vrouw zijn in 2004 gehuwd op huwelijkse voorwaarden inhoudende uitsluiting van iedere gemeenschap van goederen. In art. 10 van de huwelijkse voorwaarden is de volgende regeling opgenomen:

“Iedere echtgenoot is verplicht aan de andere echtgenoot te vergoeden hetgeen ten bate van hem aan het vermogen van de andere echtgenoot is onttrokken, gewaardeerd naar de dag van de onttrekking tenzij dit tot onbillijkheid leidt.”

In 2005 heeft het echtpaar een woning gekocht en gezamenlijk verkregen. Hierdoor ontstond tussen hen een eenvoudige gemeenschap (art. 3:166 e.v. BW). De aankoop van de woning werd gefinancierd met drie hypothecaire leningen en er was ook een overbruggingshypotheek. In 2006 heeft de vrouw haar privéwoning verkocht en geleverd aan een derde. Met een deel van het door deze verkoop verkregen geld – dat privégeld van de vrouw betrof – heeft zij vervolgens de lening die ten grondslag lag aan de overbruggingshypotheek afgelost. In 2016 is het huwelijk door een echtscheiding ontbonden.

2.2 De vordering en de procedure

In deze procedure vorderde de vrouw onder meer betaling door de man van een bedrag van ruim € 75.000 gelet op haar investering met privégeld in de gemeenschappelijke woning. De man beriep zich onder meer op verjaring en

stelde dat de vordering van de vrouw was verjaard. Zowel de rechtbank als het hof wezen de vordering van de vrouw toe.¹⁰ Kort samengevat overwoog het hof dat de algemene verjaringstermijn van art. 3:306 BW (twintig jaar) van toepassing was op deze rechtsvordering van de vrouw en dat van verjaring derhalve nog geen sprake was.¹¹

In cassatie klaagde de man dat het hof ten onrechte de algemene verjaringstermijn uit art. 3:306 BW had toegepast. Volgens hem was er immers sprake van een vergoedingsrecht uit hoofde van de tussen de ex-echtgenoten overeengekomen huwelijkse voorwaarden, zodat een verjaringstermijn van vijf jaar gold op grond van art. 3:307 lid 1 BW, althans die van art. 3:308, 3:309 of 3:310 lid 1 BW.

2.3 Het arrest van de Hoge Raad en enkele opmerkingen

De Hoge Raad overweegt in de eerste plaats dat Boek 1 BW voor de verjaring van dit type rechtsvorderingen *geen* algemene regeling inhoudt. In de tweede plaats gaat de Hoge Raad uitgebreid in op enkele passages uit de parlementaire geschiedenis inzake art. 1:84 BW (inzake de draag- en fourneerplicht met betrekking tot de kosten der huishouding). Daaruit blijkt dat de minister het niet wenselijk vond dat echtgenoten tijdens het huwelijk en onder verder normale omstandigheden *rechtsmaatregelen* jegens elkaar moesten treffen (zoals stuiting van de verjaring). “Rechtsmaatregelen maken een, overigens, goed huwelijk kapot”, aldus de minister.¹² Daarbij is van belang om op te merken dat Boek 1 BW al in 1970 werd ingevoerd en de regels over de bevrijdende verjaring uit Boek 3 BW pas in 1992. De Hoge Raad overweegt dan in de derde plaats dat de wetgever zich bij de totstandkoming van deze regels uit Boek 3 BW niet heeft uitgelaten over de verjaring van vergoedingsrechten tussen echtgenoten.

Vervolgens overweegt de Hoge Raad het volgende:

“Uit de totstandkomingsgeschiedenis van art. 3:326 BW en vergelijkbare schakelbepalingen in Boek 3 BW volgt dat de wetgever het huwelijksvermogensrecht niet rekent tot het vermogensrecht waarop de bepalingen van titel 11 van Boek 3 BW zonder meer van toepassing zijn. Wel kunnen die bepalingen in het huwelijksvermogensrecht overeenkomstig worden toegepast, voor zover de aard van de rechtsverhouding tussen de echtgenoten zich daartegen niet verzet. Daarom moet worden gezien

8 Zie bijv. A.R. de Bruijn, W.G. Huijgen & B.E. Reinhartz, *Het Nederlandse huwelijksvermogensrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019/II.10 en IV.85; M.J.A. van Mourik, L.C.A. Verstappen & W. Burgerhart (m.m.v. J.G. Knot), *Handboek Nederlands vermogensrecht bij scheiding Deel A* (Publicaties vanwege het Centrum voor Notarieel Recht), Deventer: Wolters Kluwer 2020/7.4.13 en C.A. Kraan & S.H. Heijning, *Handboek huwelijksvermogensrecht*, Den Haag: Boom juridisch 2022, p. 328 en 331. De handboeken zijn hierover niet heel expliciet, maar impliciet blijkt duidelijk uit de hier vermelde vindplaatsen dat zij daar ook zo over dachten. Zie expliciet bijv. J.H. Lieber, ‘Is ons huwelijksvermogensrecht wel echt vermogensrecht?’, *FJR* 2023/33, p. 171 en vgl. A.W. Jongbloed, in: *GS Vermogensrecht*, art. 3:326 BW, aant. 2.

9 HR 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936, *NJ* 2023/145, m.nt. L.C.A. Verstappen. Het arrest heeft zijn weg naar de commentaren in ieder geval terecht snel gevonden. Zie bijv. J. van Duijvendijk-Brand, in: *T&C BW*, art. 1:87 BW, aant. 9.

10 Zie Hof Arnhem-Leeuwarden 30 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:3040, r.o. 2.4-2.7. De uitspraak van de rechtbank is niet gepubliceerd, maar blijkt uit de arresten van het hof en de Hoge Raad.

11 In 2006 ontstond de vordering immers. Hoewel er in de literatuur verschillend wordt gedacht over het moment van opeisbaarheid van een dergelijke vordering – zie nader J.H. Lieber, *Vergoedingen in het Nederlandse huwelijksvermogensrecht (Recht en Praktijk nr. PFR9)*, Deventer: Wolters Kluwer 2024, p. 359-363 – geldt hier dat de vordering niet eerder dan 2026 kan verjaren indien directe opeisbaarheid wordt aangenomen. Van verjaring was dus sowieso geen sprake, aldus het hof.

12 *Parl. Gesch. Inv. Boek 1*, p. 1148-1149.

in hoeverre die bepalingen zich lenen voor overeenkomstige toepassing.

(...) moet ervan worden uitgegaan dat de aard van de huwelijksverhouding tussen de echtgenoten zich verzet tegen overeenkomstige toepassing van de art. 3:307, 3:308, 3:309 en 3:310 BW op de hiervoor bedoelde vergoedingsrechten. Het hiervoor overwogene geldt ook tussen personen die een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan.

De klacht dat het hof ten onrechte niet met (overeenkomstige) toepassing van art. 3:307 lid 1 BW, althans art. 3:308, 3:309 of 3:310 lid 1 BW is uitgegaan van een verjaringstermijn van vijf jaar, faalt op grond van het voorgaande.¹³

Uit de hierboven geciteerde rechtsoverwegingen blijkt duidelijk dat de regels uit art. 3:306-3:325 BW volgens de Hoge Raad niet zonder meer van toepassing zijn in het huwelijks- en geregistreerd partnerschapsvermogensrecht, omdat de wetgever het huwelijksvermogensrecht kennelijk niet rekent tot het vermogensrecht zoals hier is bedoeld.¹⁴ De Hoge Raad verwijst hierbij naar enkele passages uit de parlementaire geschiedenis.¹⁵ Volgens Lieber en Verstappen gaat de Hoge Raad hiermee echter de spreekwoordelijke mist in. Zij wijzen er mijns inziens terecht op dat de *schakelbepalingen* waarop hier wordt gedoeld – de passages die de Hoge Raad aanhaalt, hebben betrekking op diverse schakelbepalingen uit Boek 3 BW, zoals art. 3:15 en 3:59 BW – steeds onder meer zien op toepassing van bepaalde regels in het *familierecht* in brede zin en niet zozeer op het huwelijksvermogensrecht in engere zin. Nuytinck is echter van mening dat de hier genoemde delen uit de parlementaire geschiedenis het oordeel van de Hoge Raad wel kunnen dragen.¹⁶ Daarbij gaat hij echter niet in op de door Lieber en Verstappen geuite kritiek.¹⁷ Nuytinck wijst er voorts op dat de benadering

van de Hoge Raad ook het praktische voordeel kent dat de rechter nu eenvoudiger kan ontkomen aan toepassing van verjaringsartikelen die zouden leiden tot ongewenste uitkomsten door te oordelen dat de aard van de betrokken rechtsverhouding zich tegen toepassing verzet.¹⁸ Hoewel dat juist is, biedt art. 6:2 lid 2 BW (de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid) reeds een *escape*. Ook zijn opmerking dat *terughoudendheid* hier geboden is omdat het gaat om toepassing van algemene bepalingen uit Boek 3 BW op een zeer bijzondere rechtsverhouding (de huwelijksverhouding) uit Boek 1 BW, overtuigt mijns inziens niet. Hoewel daarmee uiteraard wel rekening kan worden gehouden,¹⁹ rechtvaardigt dat niet het oordeel van de Hoge Raad, dat niet goed past in de verhouding tussen het huwelijksvermogensrecht en het algemene vermogensrecht.²⁰

Ondanks dat kritiek op de redenering van de Hoge Raad mogelijk is, is het arrest verder duidelijk. Op grond van de schakelbepaling van art. 3:326 BW kunnen de artikelen inzake de bevrijdende verjaring volgens de Hoge Raad alsnog van overeenkomstige toepassing zijn in het huwelijksvermogensrecht, tenzij de aard van de rechtsverhouding zich daartegen verzet. Concreet betekent dit volgens de Hoge Raad dat de korte verjaringstermijnen van vijf jaar uit art. 3:307-3:310 BW *niet* van toepassing zijn. Is de algemene verjaringstermijn van art. 3:306 BW dat dan wel? De Hoge Raad is daarover in r.o. 3.3 enigszins vaag en overweegt:

“(...) De hieraan ten grondslag liggende overweging – dat van echtgenoten niet kan worden verwacht dat zij tijdens het huwelijk rechtsmaatregelen tegen elkaar treffen – kan ook de vraag doen rijzen of overeenkomstige toepassing van art. 3:306 BW wél op haar plaats is. Die vraag verliest aan belang indien na beëindiging van het huwelijk nog voldoende gelegenheid bestaat om alsnog rechtsmaatregelen te treffen.”

Deze overweging blinkt helaas niet uit in duidelijkheid. Volgens Koopmann is het dan ook op dit moment nog niet duidelijk of de twintigjarige verjaringstermijn van art. 3:306 BW in dit soort gevallen wel geldt.²¹ Mijns in-

13 HR 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936, r.o. 3.1.4-3.1.6, NJ 2023/145, m.nt. L.C.A. Verstappen. De voetnoten zijn in het citaat achterwege gelaten; de Hoge Raad verwijst naar enkele wetsartikelen en enkele vindplaatsen uit de parlementaire geschiedenis.

14 Zie J.H. Lieber, ‘Is ons huwelijksvermogensrecht wel echt vermogensrecht?’, FJR 2023/33, p. 171; J.H. Lieber, *Vergoedingen in het Nederlandse huwelijksvermogensrecht (Recht en Praktijk nr. PFR9)*, Deventer: Wolters Kluwer 2024, p. 30-31 en par. 7 van de noot van L.C.A. Verstappen in NJ 2023/145.

15 Te weten: *Parl. Gesch. Alg. deel*, p. 132-133; *Parl. Gesch. Boek 3*, p. 250-251 en p. 945 en *Parl. Gesch. Boek 3 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 1055-1056.

16 A.J.M. Nuytinck, ‘Verjaring en verlenging van verjaring tussen echtgenoten. Annotatie bij HR 23 december 2022’, AA 2023/0134, p. 134-138. Zie ook A.J.M. Nuytinck, ‘Geldlening en gewone gang’, AA 2024/0757, p. 761. Nuytinck nuanceert/wijkt hiermee wel af van hetgeen hij eerder heeft opgemerkt. Zie bijv. A.J.M. Nuytinck, ‘Vernietiging van huwelijksvoorwaarden, houdende ‘koude uitsluiting’, op grond van dwaling (Zeeuwse huwelijksvoorwaarden)’, AA 2006/0046, p. 48 (over art. 3:59 BW) en A.J.M. Nuytinck, ‘Bescherming van vertrouwen in het familie(vermogens)recht’, in: S.E. Bartels e.a. (red.), *Vertrouwen in het burgerlijke recht. Liber amicorum prof. mr. S.C.J.J. Kortmann (Onderneming en recht nr. 100)*, Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 355 (over art. 3:15 BW). Hij wijst er daar steeds op dat huwelijksvermogensrecht ook vermogensrecht is en dat toepassing van schakelbepalingen om die reden niet nodig is.

17 Dat is op zich overigens niet vreemd; de bijdragen van deze auteurs verschenen pas na de annotatie van Nuytinck.

18 Als de verjaringsbepalingen rechtstreeks van toepassing zouden zijn, kan dat niet. Uiteraard kan men zich dan wel beroepen op art. 6:2 lid 2 BW en stellen dat toepassing van een wetsbepaling in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn, maar dat is praktisch lastiger. Zie Nuytinck 2023, p. 137. Doorslaggevend is dit argument m.i. echter niet.

19 Bijv. bij het eerdergenoemde beroep op art. 6:2 lid 2 BW.

20 Vgl. par. 7 van de noot van L.C.A. Verstappen in NJ 2023/145. Verstappen wijst er terecht op dat de wetgever door het opnemen van de verlengingsregeling in art. 3:320 jo. art. 3:321 BW juist ook over de situatie – lees: de hier bedoelde verhouding – heeft nagedacht. Daar lijkt de Hoge Raad deels aan voorbij te gaan. Daar komt bij dat het arrest van de Hoge Raad het systeem potentieel op zijn kop zet. Hoe zit het bijv. met de toepasselijkheid van andere boeken uit het BW en met regels waarvoor geen specifieke schakelbepaling geldt?

21 Zie M.W.E. Koopmann, in: *GS Vermogensrecht*, inleiding op art. 3:306-3:325 BW, aant. 1.7.5 en M.W.E. Koopmann, in: *GS Vermogensrecht*, art. 3:306 BW, aant. 2.2.2.3.

ziens geldt art. 3:306 BW in dit soort gevallen wel.²² In de eerste plaats blijft het arrest van het hof in stand en het hof heeft art. 3:306 BW expliciet toegepast. In de tweede plaats blijkt uit het arrest van de Hoge Raad niet expliciet dat art. 3:306 BW *niet* van toepassing is; hij laat dat bewust in het midden.²³ In de derde plaats zou er een vreemde situatie ontstaan als dit soort rechtsvorderingen ten aanzien van vergoedingsrechten niet zouden kunnen verjaren. Er ontstaat dan een niet door de wetgever gecreëerde situatie die duidelijk indruist tegen het wettelijke systeem (en de in art. 3:320 jo. art. 3:321 BW opgenomen verlengingssysteem). In de laatste en vierde plaats wijs ik hier nog op een recente uitspraak van het hof Amsterdam dat ook aanneemt dat art. 3:306 BW in dit soort casus wel van toepassing is.²⁴

Voorts geeft de Hoge Raad nog een rechtsoverweging ten overvloede waarin hij de wetgever wijst op het *verschil* tussen de verlengingsregeling van art. 3:320 jo. art. 3:321 BW (verlenging van een verjaringstermijn met zes maanden na het wegvallen van een verlengingsgrond) en de dwingendrechtelijke regeling van art. 1:141 lid 6 BW inzake de verjaring van de rechtsvordering tot verrekening met betrekking tot een niet-uitgevoerd periodiek verrekenbeding (verlenging van een verjaringstermijn met drie jaar).²⁵ Volgens de Hoge Raad is de laatstgenoemde verlengingstermijn drie jaar omdat “juist in de eerste periode na uiteengaan emoties de overhand hebben” en partijen dan niet direct bezig zouden hoeven te zijn met de financiële afwikkeling van hun relatie.²⁶ De Hoge Raad sluit af met de opmerking dat niet duidelijk is waarom de verjaringstermijn ook voor andere rechtsvorderingen tussen echtgenoten niet tot drie jaar is verlengd en hij geeft de wetgever daarmee in overweging om daar nog eens over na te denken.²⁷

Tot slot nog een opmerking over het antwoord op de vraag of dit arrest ook van belang is voor *samenwoners*. Voor hen gelden immers dezelfde of op zijn minst gelijksoortige argumenten. De wetgever heeft echter (nog steeds) geen bijzondere regels in de wet opgenomen over de vermogensrechtelijke gevolgen van het (informeel) samenwonen op basis van een affectieve relatie. Ook blijkt uit de rechtspraak en de literatuur vrij eenstemmig dat de verlengingsregeling van art. 3:320 jo. art. 3:321 BW voor hen *niet* geldt.²⁸ Ook gelet op twee belangrijke uitspraken van de Hoge Raad uit 2019 en 2023 over informeel samenwoners en de vergoedingsrechtenproblematiek, denk ik dat dit arrest voor hen inderdaad geen gevolgen heeft.²⁹ Voordat ik daar in par. 4 nader op inga, vraagt een ander arrest van de Hoge Raad de aandacht.

3. HR 5 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1027

In zijn arrest van 5 juli 2024 heeft de Hoge Raad het hiervoor besproken arrest van 23 december 2022 bevestigd en een nadere uitwerking gegeven die specifiek ziet op de verjaring van rechtsvorderingen ten aanzien van de vorderingsrechten die voortvloeien uit art. 1:85 BW.³⁰ In art. 1:85 BW is een bijzondere regeling opgenomen waardoor een wettelijke aansprakelijkheid wordt gecreëerd ten aanzien van de niet-contracterende echtgenoot voor de verbintenissen uit overeenkomsten die ten behoeve van de gewone gang van de huishouding zijn aangegaan door de andere, wel contracterende echtgenoot. Ik ga hier op dit wetsartikel niet verder in en verwijs naar een recente bijdrage die ik hierover schreef in het *Maandblad voor Vermogensrecht*.³¹

Voor deze bijdrage is slechts van belang dat het hof in deze zaak had geoordeeld dat de algemene verjaringstermijn van art. 3:306 BW van toepassing was op de rechtsvordering jegens de andere, niet-contracterende echtgenoot die voortvloeit uit art. 1:85 BW. In cassatie werd daarover geklaagd en gesteld dat niet art. 3:306 BW, maar art. 3:307 lid 1 BW

22 Zo ook Asser/Kolkman & Salomons *1-II* 2023/180 en D.A.C. Smulders in *JPF* 2023/17, p. 178.

23 A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, ‘Verjaring van rechtsvorderingen tussen echtgenoten’, *JBN* 2023/19 schrijven dan ook ten onrechte op p. 17: “Aangezien de Hoge Raad oordeelt dat art. 3:306 BW van overeenkomstige toepassing is op vergoedingsrechten tussen echtgenoten (...)” Weliswaar ligt dit oordeel impliciet in het arrest besloten en denk ik ook dat dat juist en wenselijk is, maar het is niet zo stellig als deze auteurs beweren.

24 Hof Amsterdam 18 juni 2024, ECLI:NL:GHAMS:2024:1688, r.o. 3.10. Terzijde zij opgemerkt dat het arrest van Hof Arnhem-Leeuwarden 20 juni 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:5167, r.o. 3.22 verwarrend is (het hof lijkt de toepasselijkheid van art. 3:309 en/of 3:310 en 3:313 BW ook open te laten).

25 HR 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936, r.o. 3.3, *NJ* 2023/145, m.nt. L.C.A. Verstappen.

26 HR 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936, r.o. 3.3, *NJ* 2023/145, m.nt. L.C.A. Verstappen met verwijzing naar *Kamerstukken II* 2000/01, 27554, nr. 3, p. 16 (MvT).

27 Over de wenselijkheid hiervan wordt wisselend gedacht. A.J.M. Nuytinck, ‘Verjaring en verlenging van verjaring tussen echtgenoten. Annotatie bij HR 23 december 2022’, *AA* 2023/0134, p. 138 onderschrijft de suggestie van de Hoge Raad van harte, maar motiveert dat verder niet. Zo ook T.H.M. van Wechem & J.G.J. Rinkes, ‘Kroniek van het vermogensrecht’, *NJB* 2023/1076, p. 1160. Ook annotator D.A.C. Smulders is positief; zie *JPF* 2023/17, p. 177-178. Volgens Verstappen zijn er echter wel redenen voor het onderscheid in de duur van de verschillende verlengingsbepalingen te bedenken en zijn beide opties – het wel of niet uitbreiden van de algemene verlengingsoptie – verdedigbaar. Zie par. 8-9 van zijn noot in *NJ* 2023/145. Zie tot slot ook A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, ‘Verjaring van rechtsvorderingen tussen echtgenoten’, *JBN* 2023/19, p. 16-17.

28 Zie bijv. A.J.M. Nuytinck, ‘Verjaring, verval en rechtsverwerking in het personen- en familierecht, het relatievermogensrecht en het erfrecht’, in: D.F.H. Stein, V. Tweehuysen & S.E. Bartels (red.), *Verjaring (Onderneming en recht nr. 120)*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 316-317; Hof Den Haag 13 december 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:2458, r.o. 7.6-7.8 en B. Breederveld, ‘Ongelijke inbreng in een voorhuwelijkse gemeenschappelijke woning’, *EB* 2024/14, p. 42-43. Hierop is overigens ook wel kritiek. Zie bijv. M.C. Schuijt, ‘Verjaring van vergoedingsrechten staande de samenleving: een onaangename verrassing’, *REP* 2023/160, p. 40-41 die meent dat analoge toepassing wel mogelijk moet zijn.

29 Dit zijn HR 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707, *NJ* 2019/248, m.nt. L.C.A. Verstappen en HR 17 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1571, *NJ* 2024/83, m.nt. L.C.A. Verstappen. Zie hierover uitgebreid H.J. Weijers, ‘Informeel samenwoners en de grondslag voor vergoedingsrechten. Een zoektocht in het licht van HR 10 mei 2019 en HR 17 november 2023’, *REP* 2024/261, p. 53-60. Vgl. A.N. Labohm & A.H.N. Stollenwerck, ‘Vergoedingsrechten in het relatievermogensrecht – Deel II’, *FtV* 2023/34, p. 12-13 en par. 3.37 van de conclusie van A-G Lückers van 26 januari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:96 voor HR 15 maart 2024, ECLI:NL:HR:2024:417.

30 HR 5 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1027.

31 H.J. Weijers, ‘De aansprakelijkheid van de niet-contracterende echtgenoot op grond van art. 1:85 BW’, *MvV* 2024/7-8, p. 270-273. Zie over de uitspraak ook A.J.M. Nuytinck, ‘Geldlening en gewone gang’, *AA* 2024/0757, p. 757-762.

van toepassing was, aangezien het in casu een rechtsvordering tot nakoming van een verbintenis uit overeenkomst tot een geven of een doen betrof (in casu ging het om een overeenkomst van geldlening in de zin van art. 7:129 e.v. BW).

De Hoge Raad herhaalt in zijn arrest de algemene regels uit zijn arrest van 23 december 2022 deels en stelt vast dat het in deze zaak in de kern gaat om het antwoord op de vraag in hoeverre art. 3:307 lid 1 BW zich leent voor overeenkomstige toepassing op de rechtsvorderingen ten aanzien van het vorderingsrecht dat voortvloeit uit art. 1:85 BW.³² Volgens de Hoge Raad regelt art. 1:85 BW *niet* de rechtsverhouding tussen echtgenoten onderling, maar de rechtsverhouding tussen echtgenoten en derde(n) (te weten de schuldeiser(s)). Oftewel: het gaat niet om de interne verhouding of relatie van de echtgenoten, maar om hun externe verhouding of relatie tot derden. De aard van *deze* rechtsverhouding – dat is: die van de niet-contracterende echtgenoot en de derde(n) – verzet zich *niet* tegen overeenkomstige toepassing van de bepalingen van Titel 11 van Boek 3 BW.³³ Dit betekent dan ook dat art. 3:307 lid 1 BW hier wel van toepassing is, zodat het cassatiemiddel slaagt.³⁴

Gelet op het in par. 2 besproken arrest van de Hoge Raad verbaast dit oordeel niet. De Hoge Raad houdt vast aan zijn beoordelingskader door via art. 3:326 BW te toetsen of *de aard van de concrete rechtsverhouding* zich tegen overeenkomstige toepassing van bepaalde verjaringswetsartikelen verzet. Aangezien het in deze zaak niet gaat om de rechtsverhouding tussen de echtgenoten onderling, maar om de rechtsverhouding tussen hen (uiteeraard met name de niet-contracterende echtgenoot) en schuldeisers, is het oordeel van de Hoge Raad dat art. 3:307 lid 1 BW wel van toepassing is, begrijpelijk. Argumenten dat men aan het einde van een relatie emotioneel is en dergelijke gaan hier immers niet op. Tot slot laat de uitspraak zien dat oplettendheid wel nodig is. Op basis van het arrest van 23 december 2022 kan dus niet worden gezegd dat *alle* rechtsvordering die echtgenoten betreffen of aangaan altijd onderhevig zijn aan de lange verjaringstermijn van art. 3:306 BW. Per geval dient dit te worden beoordeeld. Uit de beide arresten kan mijns inziens wel worden afgeleid dat de Hoge Raad de uit elkaar gaande echtgenoten of geregistreerd partners in hun onderlinge verhouding wil beschermen, maar dat derden – zoals schuldeisers – niet kunnen profiteren van de toepasselijkheid van de schakelbepaling (art. 3:326 BW) op rechtsvorderingen die het huwelijks- en geregistreerd partnerschapsvermogensrecht raken. Of de Hoge Raad informeel samenwoners ook meer bescherming wil bieden in het

kader van het verjaringsvraagstuk, is een andere vraag die hierna aan de orde komt.

4. HR 8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598

4.1 Samenwoners en verjaring

Zoals in par. 1 en 2 al kort aan de orde kwam, geldt voor *samenwoners* dat zij zich niet kunnen beroepen op (analoge) toepassing van het huwelijks- en geregistreerd partnerschapsvermogensrecht uit Boek 1 BW en dat zij – in ieder geval op dit moment – ook geen gebruik kunnen maken van de verlengingsregeling van art. 3:320 jo. art. 3:321 BW. Dit kan vanzelfsprekend leiden tot vervelende situaties. In de literatuur is dan ook meermaals aandacht gevraagd voor dit probleem en door diverse auteurs is betoogd dat er een oplossing moet komen. Zo schreef Schuijt in 2023 het volgende:

“Van hen [lees: samenwoners] kan niet – net zoals dat voor gehuwden het geval is – verwacht worden dat tijdens de relatie rechtsmaatregelen worden getroffen, omdat dit de goede verstandhouding tussen partners in gevaar kan brengen. Zolang dit wettelijk vangnet ontbreekt, dient analoge toepassing van art. 3:321 lid 1 onder a jo. art. 3:320 BW mogelijk te zijn. Alleen zo wordt voorkomen dat (ex-)samenlevers in de kou komen te staan.”³⁵

Ook Flos en Smeehuijzen hebben onlangs aandacht gevraagd voor deze groep. Zij hebben meerdere voorstellen gedaan om de gevolgen van de bevrijdende verjaring voor samenwoners te mitigeren. Zo stellen zij onder meer dat verjaringstermijnen – gelet op het doel en de rechtvaardiging van het verjaringsleerstuk in het algemeen – pas aan het einde van de relatie behoren aan te vangen en zien zij ook ruimte voor analoge toepassing van de verlengingsregeling.³⁶ Tot slot heeft Schrama kort geleden onder meer betoogd dat het beroep op verjaring in dit soort situaties naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid wellicht onaanvaardbaar is of zou moeten zijn (met de kanttekening dat dit wel tot ongewenste *rechtsonzekerheid* kan leiden).³⁷ Deze problematiek deed zich ook voor in de recente uitspraak van de Hoge Raad van 8 november 2024.

4.2 De feiten en de procedure

In deze zaak speelde kort gezegd het volgende. In casu hebben een man en een vrouw tientallen jaren op basis van

32 HR 5 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1027, r.o. 3.4.1.

33 HR 5 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1027, r.o. 3.4.2. De bepalingen uit Titel 11 van Boek 3 BW zijn o.a. de artikelen over de bevrijdende verjaring (art. 3:306-3:325 BW).

34 De uitkomst van de zaak is wenselijk, omdat de verjaringstermijn m.b.t. de rechtsvorderingen van de schuldeiser jegens de aansprakelijke echtgenoten anders per rechtsvordering zou verschillen. Het is niet wenselijk dat de verjaringstermijn t.a.v. de ene echtgenoot verschilt van die t.a.v. de andere echtgenoot. Zie nader A.J.M. Nuytinck, ‘Geldlening en gewone gang’, AA 2024/0757, p. 761.

35 M.C. Schuijt, ‘Verjaring van vergoedingsrechten staande de samenleving: een onaangename verrassing’, REP 2023/160, p. 41.

36 A.G.F.M. Flos & J.L. Smeehuijzen, ‘Verjaring van vergoedingsrechten tussen ongehuwde samenwoners’, WPNR 2024/7460, p. 329-338. Een wettelijke regeling heeft hierbij hun voorkeur (p. 338).

37 W.M. Schrama, ‘Liefdesrelaties en legislatieve lethargie. Ook na 25 jaar geen realistische oplossingen voor de vermogensrechtelijke afwikkeling van relaties tussen informeel samenlevenden’, FJR 2024/34, p. 175-176. Zij is daarnaast ook voorstander van analoge toepassing. Zie W.M. Schrama, ‘De Hoge Raad en informeel samenlevenden na scheiding: stilzwijgen, feitelijk gedrag en meer’, in: W. Burgerhart e.a. (red.), *Met grootse passen door het recht. Footprints in law (Ars Notariatus nr. 183)*, Deventer: Wolters Kluwer 2024, p. 157.

een affectieve relatie samengewoond zonder verder iets te regelen (informeel samenwonen). Eind 2018 is de relatie beëindigd en begin 2019 is de vrouw overleden. De vrouw had geen testament. De twee halfzussen van de vrouw zijn daarvoor haar enige erfgenamen op grond van het wettelijke versterferrecht. De vrouw had met de man lang samengewoond in een woning die op haar naam stond. Deze woning behoorde dus in eigendom toe aan de vrouw en maakt derhalve nu onderdeel uit van haar nalatenschap. Zij had deze woning in 1994 verkregen. De man heeft destijds één bouwtermijn en de notariskosten van ongeveer € 15.000 betaald. De woning is in 2020 verkocht en geleverd aan een derde. De man stelde dat hij aanspraak heeft op een vergoeding en beriep zich op diverse grondslagen, waaronder ongerechtvaardigde verrijking (art. 6:212 BW). De rechtbank wees zijn vordering toe en paste daarbij art. 3:320 jo. art. 3:321 BW analoog toe om aan het probleem van verjaring te ontkomen.³⁸ Het hof wees de vordering echter af: een aantal grondslagen waarop de man zich beriep werd inhoudelijk afgewezen en het beroep op ongerechtvaardigde verrijking was verjaard omdat de verlengingsregeling niet analoog toegepast mag worden, aldus het hof.³⁹

A-G Hartlief besteedt in zijn lezenswaardige conclusie zeer uitvoerig aandacht aan de vergoedingsrechtenproblematiek bij samenwoners, inclusief de verjaring daarvan.⁴⁰ De A-G ziet hierbij, anders dan in de literatuur wel is betoogd, *geen* ruimte voor een analoge toepassing van de verlengingsregeling uit art. 3:320 jo. art. 3:321 BW. In par. 3.34 van zijn conclusie schrijft hij:

“De ratio van de verlengingsgrond voor echtgenoten en geregistreerde partners kan uiteraard ook spelen bij informeel samenlevenden. Ook bij informeel samenlevenden zou het verrichten van stuitingshandelingen immers tot onrust in de relatie kunnen leiden. Dat brengt mijns inziens echter niet met zich dat de verlengingsgrond voor echtgenoten en geregistreerde partners zonder meer van overeenkomstige toepassing kan worden verklaard op informeel samenlevenden. Zo’n *categorische* benadering vereist mijns inziens, mede gelet op de met de rechtszekerheid gediende limitatieve opsomming (zie randnummer 3.23 hiervoor) en ook de grenzen aan de rechtsvoerende taak van de rechter, een wettelijke grondslag.”

Wel ziet Hartlief zowel een oplossing in de maatstaven van redelijkheid en billijkheid, waardoor het onaanvaardbaar kan zijn in de zin van art. 6:2 lid 2 of art. 6:248 lid 2 BW om een beroep op verjaring te honoreren (par. 3.22), als in een aan het ondernemingsrecht ontleende ‘gelijkstellingstechniek’ waarbij samenwoners onder omstandigheden gelijkgesteld zouden kunnen worden met echtgenoten en geregistreerd

partners (par. 3.25-3.26). Dit is echter een zeer casuïstische benadering en voor het overige is de wetgever aan zet, aldus A-G Hartlief. Het is op dit moment afwachten wat de Hoge Raad zal beslissen. Aan een voorspelling waag ik mij niet, want beide uitkomsten – wel of geen analoge toepassing (of een soortgelijke oplossing) van de verlengingsregeling – zijn denkbaar.

In zijn arrest van 8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598 heeft de Hoge Raad helaas inhoudelijk geen aandacht besteed aan het cassatiemiddel dat zag op de verjaringsproblematiek. In rechtsoverweging 3.5 beslist de Hoge Raad onder meer dat onderdeel 2 – dat zag op de verjaringsproblematiek – niet tot cassatie kan leiden. Een nadere motivering ontbreekt spijtig genoeg doordat de Hoge Raad gebruikmaakt van art. 81 lid 1 RO. Wel krijgt de man nog een kans om bij het verwijzingshof aan te tonen dat er stilzwijgende afspraken tussen hem en de vrouw zijn gemaakt over een eventueel vergoedingsrecht. Volgens de Hoge Raad had het hof Den Haag het bewijsaanbod van de man met betrekking tot een eventuele stilzwijgende afspraak ten onrechte gepasseerd.⁴¹

5. Conclusie

De hiervoor besproken arresten van de Hoge Raad laten zien dat het leerstuk van de bevrijdende verjaring in het relatievermogensrecht in beweging is. Duidelijk is dat de verjaringsregels uit Boek 3 BW niet zonder meer binnen het huwelijks- en geregistreerd partnerschapsvermogensrecht kunnen worden toegepast, maar dat via de schakelbepaling van art. 3:326 BW steeds moet worden getoetst in hoeverre de aard van de rechtsverhouding die in een concreet geval speelt zich daartegen verzet. Voor wat betreft informeel samenwoners blijft het spannend; in zijn recente uitspraak van 8 november 2024 heeft de Hoge Raad zich hierover helaas niet inhoudelijk duidelijk uitgelaten. Het ligt dan ook niet in de lijn der verwachting dat de Hoge Raad binnenkort oordeelt dat de verlengingsregeling uit art. 3:320 jo. art. 3:321 BW ook op hen van toepassing is. In dat verband zou het goed zijn als de wetgever de problematiek rondom informeel samenwoners ook op dit terrein oppakt en de lastige vraagstukken niet langer uit de weg gaat.⁴²

38 Deze uitspraak is niet gepubliceerd. Zie par. 2.1-2.4 van de concl. van A-G Hartlief van 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139.

39 Zie Hof Den Haag 13 december 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:2458, r.o. 7.3-7.9.

40 Concl. A-G Hartlief 9 februari 2024, ECLI:NL:PHR:2024:139, par. 3.2-3.35 (over verjaring gaat par. 3.18-3.35).

41 HR 8 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1598, r.o. 3.2-3.3.

42 Zie ook de bijdragen van diverse auteurs in *EB* 2024/72-75 over diverse problemen waar informeel samenwoners mee te maken krijgen bij het einde van de relatie.